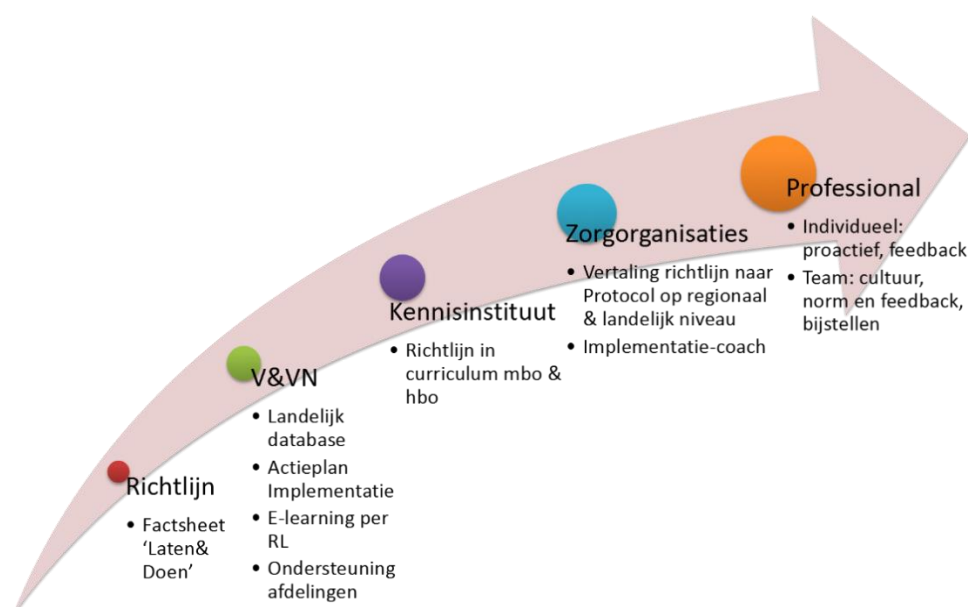

Bijlage 7

Bijlage 7. Implementatie

Naar aanleiding van de ervaringen en als onderdeel van de praktijktest is aan verpleegkundigen, verzorgenden, verpleegkundig specialisten, mantelzorgers en managers gevraagd naar beïnvloedende factoren en mogelijke oplossingen gericht op implementatie van de richtlijn Mantelzorg in de dagelijkse praktijk. Op basis daarvan worden in dit hoofdstuk aanbevelingen gedaan voor implementatie van de richtlijn. Figuur 1 (Ista et al, 2020) laat zien dat implementatie van een richtlijn acties vraagt op verschillende niveaus.

Figuur 1 Road map Implementatie kwaliteitsstandaarden (Rapport Implementatie Kwaliteitsstandaarden WINK V&V, E. Ista et al. 2020)

Van juni 2020 t/m december 2020 is de praktijktest richtlijn Mantelzorger uitgevoerd met medewerking van verpleegkundigen, verzorgenden, verpleegkundig specialisten, mantelzorgers en managers. De praktijktest heeft plaatsgevonden tijdens de COVID-19 Pandemie. Hierdoor zijn minder professionals en mantelzorgers betrokken geweest dan oorspronkelijk bedoeld. De praktijktest heeft echter veel waardevolle informatie opgeleverd.

Naar aanleiding van de praktijktest en de daaropvolgende commentaarfase is de conceptringrichtlijn Mantelzorg verder aangescherpt en in februari 2021 definitief gemaakt. De richtlijn Mantelzorg geeft verpleegkundigen, verzorgenden en verpleegkundig specialisten handvatten om overbelasting bij mantelzorgers te voorkomen of te verminderen. Voor een volledig verslag van de praktijktest verwijzen we naar het rapport Praktijktest richtlijn Mantelzorg (Heinen et al. 2021)

Aanbevelingen voor Implementatie

In deze paragraaf worden bevindingen en aanbevelingen weergegeven op basis van de ervaringen die zijn opgedaan gedurende de praktijktest. De bevindingen en aanbevelingen voor implementatie zijn weergegeven in vier domeinen; het domein van de innovatie (de richtlijn), het domein van de zorgprofessional/ mantelzorger, het domein van de organisatie, en het sociaal-politieke domein (Grol & Wensing, 2006; Fleuren 2012).

Domein 1: Innovatie

Praktische uitvoerbaarheid - De richtlijn sluit goed aan bij de ontwikkelingen in de huidige praktijk. Gesprekken met de mantelzorger(s) over de ervaren belasting en wat nodig is om overbelasting te voorkomen vraagt tijd. Uit de praktijktest is gebleken dat een eerste gesprek over de ervaren belasting ongeveer een uur duurt. In de meeste organisaties was dit goed in te plannen.

- De richtlijn sluit aan bij de ontwikkelingen in de huidige praktijk en het belang van het ondersteunen van mantelzorgers wordt erkend

Infographics – Gedurende de praktijktest werd aangegeven dat een Infographic helpend zou zijn om kort en overzichtelijk de belangrijkste informatie paraat te hebben. Naar aanleiding van de ervaringen in de praktijktest zijn twee Infographics ontwikkeld, één voor verpleegkundigen en één voor mantelzorgers. Beide Infographics zijn gericht op bewustwording en het belang van het aangaan van een gesprek om overbelasting te voorkomen of te verminderen. In de Infographics zijn de onderdelen voor het gesprek met de mantelzorger overzichtelijk weergegeven. In de Infographic voor zorgprofessionals wordt met een link verwezen naar de richtlijn. De infographic voor mantelzorgers kan op ieder moment aan de mantelzorger(s) worden gegeven, en bijvoorbeeld voorafgaand aan een gesprek over de ervaren belasting. De Infographics zijn vrij beschikbaar.

- Maak gebruik van de Infographics voor bewustwording bij zorgprofessionals en mantelzorgers en ter voorbereiding op een eerste gesprek over ervaren belasting.

Domein 2: Zorgprofessionals en mantelzorgers

Kennis

Een te ontwikkelen e-learning voor zorgprofessionals kan helpen om kennis over te dragen zodat zorgprofessionals nog beter zicht krijgen op de stappen die beschreven staan in de richtlijn.

- Maak gebruik van e-learnings voor kennisoverdracht. Deze e-learnings kunnen ontwikkeld worden op basis van de richtlijn. Individuele zorgprofessionals kunnen ook informatie en hulpmiddelen vinden op de in de richtlijn genoemde websites.

Vaardigheden

Om de aanbevelingen van de richtlijn effectief en efficiënt in te kunnen zetten is het advies om een scholing of training voor verzorgenden, verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten te ontwikkelen. Door verpleegkundigen te scholen kunnen zij de aanbevelingen van de richtlijn beter toepassen. Het trainen van gespreksvaardigheden, het gebruik van de aanbevolen meetinstrumenten en vaardigheden in multidisciplinaire samenwerking gericht op ondersteuning van de mantelzorger zouden onderdeel uit moeten maken van de training.

- Training van verpleegkundigen, verzorgenden en verpleegkundig specialisten gericht op het gebruik van de richtlijn Mantelzorg, gespreksvaardigheden en multidisciplinaire samenwerking gericht op ondersteuning van de mantelzorger.

Reflectie

Om te kunnen handelen in de geest van de richtlijn is het advies om hier in teamverband op te reflecteren. Dit kan aan de hand van een ontwikkelde reflectiemethodieken of door middel van intercollegiale toetsing. Voor de ontwikkeling van een reflectiemethodiek is in februari 2021 onder meer het drie jaar durende SPARK-project van start gegaan (Self- & Peer Assessment om te Reflecteren op Kwaliteitsstandaarden). In een samenwerking tussen de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) en IQ healthcare van het Radboudumc wordt in opdracht van ZonMw een reflectiemethodiek gericht op het gebruik van richtlijnen ontwikkeld en uitgetest.

- Maak gebruik van een reflectiemethodiek op het gebruik van de richtlijn Mantelzorg in de praktijk. Bespreek binnen je team hoe wordt omgegaan met de ondersteuning van mantelzorgers op basis van de richtlijn en bepaal wat gepast en wenselijk.

Opleiding

Een algemeen advies aan de opleidingen voor verpleegkundigen, verzorgenden en verpleegkundig specialisten, is om de richtlijn Mantelzorg te integreren in het initiële onderwijscurriculum. Hierin zouden de verschillende onderdelen zoals de gespreksvoering en het gebruik van de meetinstrumenten aan bod moeten komen. Het onderwijs moet gericht zijn op bewustwording, kennis en vaardigheden van zorgprofessionals in het bieden van de noodzakelijke steun aan mantelzorgers.

- Integreer de richtlijn Mantelzorg in de initiële curricula voor verpleegkundigen, verzorgenden en verpleegkundig specialisten

Domein 3: De organisatie

Teamsamenstelling, opleidings- en functieniveau

De richtlijn is geschreven voor verpleegkundigen, verzorgenden en verpleegkundig specialisten in alle zorgsettingen. De richtlijn geeft daarom algemene aanbevelingen waarbij niet specifiek is beschreven wie wat wanneer precies zou moeten doen. In iedere setting en organisatie zal daarom gekeken en bepaald moeten worden hoe de richtlijn te integreren in het werkproces.

Dit kan opgepakt worden door een werkgroep binnen de organisatie. Verantwoordelijkheden kunnen vormgegeven worden op basis van de beroepsprofielen en de hierin beschreven competenties. De beroepsprofielen beschrijven de competentiegebieden, en welke kennis en vaardigheden gewenst zijn bij het betreffende opleidingsniveau (Schuurmans, Lambregts, Projectgroep V&V 2020, & Grotendorst, 2021; Lambregts, Projectgroep V&V 2020, & Grotendorst, 2021).

Het management, betrokken in de praktijktest, adviseert om voor de implementatie van de richtlijn Mantelzorg binnen de organisatie een werk- of projectgroep in te richten met een groot draagvlak waarin verschillende doelgroepen vertegenwoordigd zijn. Hierbij kan gedacht worden aan managers en beleidsmakers, verpleegkundigen, verzorgenden, verpleegkundig specialisten, cliënten/patiënten en

mantelzorgers. Deze werk- of projectgroep kijkt naar de inrichting van de werkzaamheden en naar de borging binnen de organisatie en naar de inrichting van het systeem. Wat is nodig om te kunnen werken in de geest van de richtlijn?

- Zet een verpleegkundig opinieleider of coach om binnen de organisatie bewustwording te creëren, behoeften te peilen, voorwaarden te bespreken, scholing te geven en afspraken te maken.
- Formeer een werkgroep of projectgroep die kijkt naar de inrichting van de werkzaamheden, naar de borging binnen de organisatie en naar de inrichting van het systeem. Wat is nodig om te kunnen werken in de geest van de richtlijn?
- Maak binnen de teams afspraken over taken en rollen in de ondersteuning van de mantelzorger(s) op basis van functieprofielen en individuele competenties.

Attitude

Betrokkenen bij de praktijktest gaven unaniem aan het belangrijk te vinden dat er meer aandacht komt voor mantelzorgers. Een positieve attitude vormt een belangrijke basis voor implementatie. Om te zorgen dat deze aandacht er blijft is het belangrijk dat de richtlijn Mantelzorg een structurele plek krijgt binnen de organisatie en in de functieomschrijvingen van verpleegkundigen, verzorgenden en verpleegkundig specialisten.

- Zorgprofessionals en managers hebben een positieve attitude ten aanzien van het bieden van ondersteuning aan mantelzorgers.

EPD

Aandacht voor de belasting van mantelzorgers kan geborgd worden door het een structurele plek binnen het elektronisch cliënten/patiënten dossier te geven. In het dossier zou ruimte gemaakt moeten worden om de mate van belasting te noteren en te monitoren, naast de gemaakte afspraken, taken en verantwoordelijkheden. Een werk- of projectgroep kan hier een werkinstructie voor schrijven.

- Geef de verslaglegging van het monitoren van de belasting en ondersteuning van de mantelzorger een vaste plek binnen het verpleegkundig dossier.

Domein 4: Sociaal-politiek

Sociale kaart

Om mantelzorgers te kunnen ondersteunen is het nodig dat zorgprofessionals zowel landelijk als binnen de regio bekend zijn met de sociale kaart. Hierdoor is het voor de zorgprofessionals duidelijk wie wanneer ingeschakeld kan worden en de beste ondersteuning kan bieden voor de individuele mantelzorger.

Binnen de regio en met de mantelzorger moet worden afgestemd wie deze mantelzorger het beste kan ondersteunen. De eerste stap is het aangaan van het gesprek met de mantelzorger(s) over de ervaren belasting en belastbaarheid. Samen met de mantelzorger kan vervolgens bepaald worden wat jij als verpleegkundige kan doen of wie ingeschakeld kan worden voor meer informatie of hulp.

- Kennis van de sociale kaart in de regio op het gebied van mantelzorgondersteuning is noodzakelijk. Er is grote diversiteit in de inrichting van de mogelijkheden ter ondersteuning van de mantelzorg in de verschillende regio's. Daarom is een overzicht, en kennis van de mogelijkheden binnen de regio noodzakelijk.

Wanneer samen met de mantelzorger wordt vastgesteld dat verdere actie nodig en gewenst is kan doorverwezen worden. In de richtlijn Mantelzorg worden een aantal mogelijkheden benoemd waarvan we er hier twee willen uitlichten, de Mantelzorgconsulent en het EDOMAH-programma.

- Mantelzorgconsulent - Er kan worden doorverwezen naar een mantelzorgconsulent wanneer er sprake is van overbelasting of een verstoring van de balans tussen draagkracht en draaglast. Samen met de mantelzorgconsulent kan gekeken worden hoe de zorg anders te organiseren en/of ondersteuning van derden in te schakelen. De mantelzorgconsulent kan benaderd worden via MantelzorgNL. [Mantelzorgconsulent - MantelzorgNL](#)
- EDOMAH-Programma - Een van de mogelijkheden om door te verwijzen is naar een ergotherapeut met een EDOMAH-training. Deze ergotherapeut bekijkt met de mantelzorger hoe de zorg op een minder belastende manier vorm gegeven kan worden. De EDOMAH-interventie wordt vergoed door de zorgverzekeraar in de basisverzekering. Ook verpleegkundigen en verpleegkundig specialisten kunnen deze training volgen.

Zorgverzekering

Veel organisaties hebben al afspraken met zorgverzekeraars over vergoedingen voor tijd en middelen die ingezet kunnen worden voor ondersteuning van mantelzorgers. Het advies aan zorgorganisaties is dan ook om hier met de zorgverzekeraar in gesprek te gaan. Zorgverzekeringen erkennen het belang van een goede ondersteuning van de mantelzorger om overbelasting te voorkomen en om de kosten van de zorg beheersbaar te houden.

- Maak afspraken met de zorgverzekeraars over ondersteuning van mantelzorgers.

Kosten en benodigde middelen

Organisaties worden geacht middelen vrij te maken voor scholing en kwaliteitsverbetering. Van zorgprofessionals kan verwacht worden dat ze scholingen volgen waarmee accreditatiepunten verkregen worden voor het kwaliteitsregister.

Criteria om te toetsen of de richtlijn wordt gevolgd

De aanbevelingen van de richtlijn vormen de kern waarop de toepassing van de richtlijn getoetst kan worden. Daarnaast is het zinvol om het proces van implementatie op individueel, team, multidisciplinair en organisatieniveau en de samenwerking met de mantelzorger te monitoren. Deze monitoring en evaluatie zou door V&VN moeten worden aangestuurd.